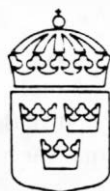

Förslag till riksdagen

1989/90:16

Riksdagens revisorers förslag angående
registrering och dokumentation av de statliga
museernas samlingar

Förs.
1989/90:16

Riksdagens revisorer anmäler härmed sin granskning av de statliga museernas registrering och dokumentation av sina samlingar.

Revisorerna konstaterar att kontrollen över de statliga museernas samlingar i stort sett genomgående är bristfällig. För att åstadkomma en bättre ordning förordar revisorerna att särskilda föreskrifter om registreringen av samlingarna införs. Revisorerna har med stöd av praktiska försök på ett statligt museum kunnat redovisa goda möjligheter att genomföra avsedd registrering med hjälp av ADB.

Revisorernas granskning redovisas i rapporten (1989/90:8) Registrering och dokumentation av de statliga museernas samlingar, som fogas till denna skrivelse som *bilaga*.

1 Revisorernas överväganden

Den nu genomförda granskningen visar att påtagliga brister finns inom de statliga museerna vad avser kontrollen över de föremål museerna har att hantera. Granskningen har också visat att museerna av skilda skäl – ekonomiska eller praktiska – anser sig inte kunna leva upp till de säkerhetskrav som rimligen bör ställas. I några enstaka fall anser sig dock företrädarna för museerna kunna hävda att säkerheten är god även om de endast känner till var en fjärdedel av samlingarna finns.

Även om de statliga museerna uppvisar en splittrad bild i fråga om samlingsstrukturen bör enligt revisorernas mening vissa minimikrav gälla för museerna i fråga om registrering och dokumentation av samlingarna. Sålunda skall man av registreringen kunna utläsa vad som finns i samlingarna och var enstaka föremål befinner sig.

Dessa krav tjänar två syften, nämligen dels att skapa utrymme för museernas registrerings- och revisionsarbete, dels att ge grund för extern revision.

För närvarande saknas centrala föreskrifter som klart anger de förutsättningar som skall gälla för museernas verksamhet i fråga om handhavandet av samlingarna. Sålunda föreligger enligt museernas instruktioner endast skyldighet att vårda, *förteckna*, vetenskapligt bearbeta och genom nyförvärv berika de samlingar som anförts trots dem. Skärpta regler bör därför utfärdas.

Det finns självklart skillnader i samlingarnas struktur som också medför skillnader i ambitionsnivåerna hos de skilda museerna. Därför bör för varje

museum finnas ett styrelsebeslut i vilket det slås fast den nivå och det sätt på vilket registreringen skall genomföras. De minimikrav som anges i rapporten bör därvid uppfyllas, dvs. det skall finnas föreskrifter om vad som skall ingå i samlingarna, var föremålen förvaras och, om föremålen förflyttas, var de då är.

Det är vidare nödvändigt att man, genom externa revisioner av regeringens revisionsorgan, följer upp och kontrollerar museernas innehav. För att sådana revisioner skall kunna genomföras är det nödvändigt att det finns interna revisionsprotokoll mot vilken extern revision kan företas.

Erforderliga förutsättningar för museerna att genomföra registrering med hjälp av datamedium bör vidare skapas.

Revisorerna har som framgår av rapporten (s. 22) låtit genomföra ett försök i mindre skala med datorbaserad registrering och dokumentation med utgångspunkt i en i Canada utarbetad modell. Försöket kunde, som också redovisas i rapporten, efter en relativt kort tid bedömas ge mycket gott resultat. Revisorerna förordar att möjligheterna att införa och vidareutveckla metoden för svenskt vidkommande undersöks. Kostnaderna för att etablera ett system måste bedömas efter de behov som föreligger för varje typ av museum. För vår försöksverksamhet har kostnaderna – utöver museets personalkostnader – omfattat utgifter för en persondator och inköp av programvara samt arvode för en instruktör.

Vi hänvisar i övrigt till de synpunkter i ärendet som anförts i rapporten.

Revisorerna förordar att kontrollen över de statliga museernas samlingar förbättras enligt de riktlinjer som revisorerna angett.

2 Hemställan

Riksdagens revisorer hemställer

att riksdagen ger regeringen i uppdrag att lägga fram förslag om en förbättrad kontroll över de statliga museernas samlingar i enlighet med revisorernas förslag.

Detta ärende har avgjorts av revisorerna i plenum. I beslutet har deltagit revisorerna Kjell Nilsson (s), Hans Lindblad (fp), Birgitta Hambræus (c), Bengt Silfverstrand (s), Anders G Högmark (m), Rune Jonsson (s), Sten-Ove Sundström (s), Ulla Orring (fp), Maja Bäckström (s), Ulla Johansson (s), Inga-Britt Johansson (s) och Per Stenmarck (m).

Vid ärendets slutliga handläggning har vidare närvarit kanslichefen Göran Hagbergh, utredningschefen Bo Willart (föredragande) och planeringschefen Kristina Ambrosiani.

Stockholm den 17 maj 1990

På riksdagens revisorers vägnar

Kjell Nilsson

Bo Willart

Registrering och dokumentation av de statliga museernas samlingar

Rapport 1989/90:8

Utredare: Kristina Ambrosiani

Sammanfattning

Under hösten 1987 uppmärksammades i massmedia vissa missförhållanden angående de statliga museernas registrerings- och dokumentationsrutiner. Riksdagens revisorer inledde med anledning av detta en förstudie för att belysa huruvida de befintliga registrerings- och dokumentationsrutinerna fungerar avseende de statliga museernas kontroll över sina samlingar.

I förstudien konstaterades att det utöver ordet *förteckna* inte finns något i museernas instruktioner som styr dokumentation och registrering av museernas samlingar. Sammantaget konstaterades också att det förelåg stora brister i museernas kontrollsystem avseende deras samlingar. Dessa brister kunde koncentreras till huvudsakligen fyra områden:

a) *För hög förlitan till nyckelperson.* Dvs. någon av personalen kan samlingarna så hra och vet så väl var tingen befinner sig att övrig dokumentation anses onödig.

b) *Bristande vilja att prioritera dokumentationsfrågor.* Dvs. man är väl införstådd med att dokumentation och registrering bör ges större utrymme men i konkurrens med andra aktiviteter anser sig museet inte kunna ge erforderligt utrymme för dessa frågor.

c) *Bristande förmåga att genomföra dokumentationsfrågor.* Dvs. inom museet är man medveten om att dokumentation och registrering är eftersatta funktioner men omständigheter över vilka man inte råder gör att dessa funktioner fortfar att vara eftersatta.

d) *Bristande kunskaper beträffande vilka föremål man har.* Dvs. man vet faktiskt inte vilka samlingar och föremål som museet har att ansvara för, vilket gör dokumentationsfrågan i sin helhet verklighetsfrämmande.

Inför det fortsatta arbetet utformades en minimidefinition av begreppet *förteckna*, vilken innebar att varje museum skall ha en förteckning som skall vara utformad så att man vet vad som finns i samlingarna. Vidare skall man veta var föremålen finns och om de finns på rätt plats. Definitionen gav också vissa riktlinjer beträffande vad som skulle dokumenteras för att dessa frågor skulle kunna besvaras.

Mot bakgrund av ovan nämnda definitioner hesvarade de statliga museerna en enkät, som syftade till att belysa museernas befintliga rutiner och uttalade önskemål får att uppfylla erforderliga minimikrav. De flesta museerna uppfattade inre hot (svinn, mänskliga faktorn m.m.) som de största hoten mot verksamheten. Emellertid var det vanligt att man ansåg det vara svårt att prioritera dokumentationsfrågor gentemot den publika verksamheten. Man ansåg också ofta att det var en mycket arbetskrävande insats att "ta igen" många års eftersläpning.

Riksdagens revisorer har därefter låtit genomföra ett försök att, med sikte inställt på kontrollaspekter, genomföra registrering med hjälp av ett för ändamålet framtaget ADB-program. Försöket gav ett positivt resultat.

Riksdagens revisorer kan efter genomförd granskning göra följande konstateranden och ge följande förslag till åtgärder:

Förs. 1989/90:16
Bilaga

Det är riksdagens revisorers uppfattning att rutinerna kraftigt måste stramas upp avseende registrering och dokumentation av de statliga museernas samlingar. Mot bakgrund av ovan redovisad granskning föreslås att regeringen utfärdar en särskild föreskrift till de statliga museerna med specificerade krav på registrering och dokumentation av samlingarna. I dessa krav bör ingå att man av registreringen skall kunna utläsa vad som finns i samlingarna, var enstaka föremål befinner sig och om de befinner sig på angiven plats.

Dessa krav tjänar två syften: dels att skapa utrymme för museernas registrerings- och revisionsarbete och dels att ge grund för extern revision.

Det har tidigare nämnts att det kan finnas skillnader i samlingsstruktur, som också medför skillnader i museernas ambitionsnivåer avseende registrering. Det bör ankomma på varje museums styrelse att fatta beslut på vilken nivå och på vilket sätt som registreringen skall genomföras.

Det är vidare nödvändigt att man genom externa revisioner av regeringens revisionsorgan följer upp och kontrollerar museernas innehav. För att sådana revisioner skall kunna genomföras är det nödvändigt att det finns interna revisionsprotokoll eller register som man kan revidera mot.

För att kunna bedöma möjligheten att genomföra registrering med hjälp av ADB-medium har ovan redovisade försök gjorts. Som framgår av museets yttrande har försöket varit positivt. Erforderliga förutsättningar bör skapas för att museerna skall från säkerhetssynpunkt kunna genomföra registrering med hjälp av datamedium.

1. Bakgrund

Under hösten 1987 uppmärksammades i massmedia vissa missförhållanden angående de statliga museernas registrerings- och dokumentationsrutiner.

Den statliga museiorganisationen omfattar 41 museer, varav 19 så kallade statliga museer, 12 universitetsmuseer och övriga s k verksamhetsmuseer (underbil. I).

Frågan om museernas dokumentation och registrering har tidigare aktualiserats i utredningar och i olika arbetsgrupper. Som ett exempel kan nämnas statens kulturråds rapport 1981:2, *Dokumentera! Museernas dokumentation av föremål och bilder*. Emellertid har dessa diskussioner nästan enbart berört dokumentationen som en del av det museala arbetet vari *kontrollaspekter* inte inbegripits. I detta sammanhang förtjänar också att nämnas att i regeringens proposition 1986/87:97 om de centrala museernas uppgifter och ansvar nämns enbart i allmänna ordalag att en förbättrad säkerhet har en avsevärd betydelse för att i olika sammanhang förbättra samarbetet mellan museerna i samband med bl.a. vandringsutställningar, lån och depositioner. *Ingenting säges specifikt om krav på registrering och dokumentation.*

Avsikten med granskningen har varit att utröna huruvida de befintliga registrerings- och dokumentationsrutinerna kan anses vara tillräckliga för att museerna skall ha tillfredsställande kontroll över sina samlingar.

2. Nuvarande ordning

Förs. 1989/90:16
Bilaga

I instruktionerna för de statliga museerna och stadgarna för stiftelserna Nordiska museet och Sveriges Tekniska museum sägs beträffande dokumentation av vederbörande museers samlingar endast att *museerna skall värda, förteckna, vetenskapligt bearbeta och genom nyförvärv berika de samlingar och det dokumentationsmaterial som har anförtrots myndigheten*. För riksantikvarieämbetet och statens historiska museer gäller också lag (1942:350) om fornminnen samt förordning (1942:929) om värden av vissa kyrkliga inventarier.

Av den sistnämnda författningen framgår bland annat att det i varje församling *skall finnas en förteckning över samtliga inventarier ... Vid kyrkoherdeombyte och visitation bör noggrant undersökas att allt finns i enlighet med inventarieförteckningen... Riksantikvarieämbetet och statens historiska museer äger efter tillsägelse till kyrkoherden låta verkställa besiktning av föremål... Finnes anledning till anmärkning, skall myndigheten göra anmälan därom till biskopen*.

Det finns alltså tämligen noggranna föreskrifter för kyrkans samlingar, medan tillsynsmyndighetens föremål har det bästa skyddet innan de kommit till myndigheten, d.v.s. när föremålen fortfarande befinner sig i fast fornlämnning.

Utöver nämnda författningar gäller med tillämpning på de flesta centralmuseer lag (1985:1104) om skydd mot utförsel av vissa äldre kulturföremål och förordning, KRFS 1984:2, om utlåning av museiföremål till Stiftelsen Riksutställningar.

Revisionskontoret vid kammarkollegiet har granskat vissa statliga museer bland annat i syfte att kontrollera rutiner

- som säkerställer en rättvisande redovisning,
- som tryggar myndighetens tillgångar,
- som uppnår god effektivitet och
- som gör att gällande bestämmelser efterlevs.

Revisionskontoret har därvid stämt av rapportering, anslag, löner, anskaffning, försäljning, reseräkningar m.m.

3. Genomförd granskning

Den av riksdagens revisorer nu genomförda granskningen inleddes med en förstudie i avsikt att utröna huruvida de befintliga registrerings- och dokumentationsrutinerna var tillräckliga för att museerna skulle kunna anses ha tillfredsställande kontroll över sina samlingar. I den fortsatta granskningen definierades de krav som skulle ställas på instruktionernas begrepp "förteckna". Med dessa krav som utgångspunkt genomfördes en enkätundersökning bland de statliga museerna dels för att kontrollera befintliga system mot uppsatta krav, dels att pröva museernas uppfattningar beträffande nämnda krav.

3.1.1 Uppläggningsplan av arbetet

Förstudien kom huvudsakligen att bygga på intervjuer med företrädare för 9 museer eller museiavdelningar, vilka ansetts särskilt lämpade att spegla olika typer av "museiprofiler". Inledningsvis gjordes nämligen en gruppering av museerna med hänsyn till tre variabler: museernas samlingsområden, samlingsarnas art och museernas accession.

Med museernas samlingsområden avsågs den uppdelning som redovisas i den officiella museistatistiken sammanställd av statistiska centralbyrån (SCB) och statens kulturråd (KUR) dvs. i *kulturhistoriska museer, arkeologiska museer, konstmuseer, naturvetenskapliga museer och specialmuseer*. I ett senare skede av utredningen har vissa avsteg gjorts från den av SCB och KUR upprättade nomenklaturen bl.a. så till vida att kulturhistoriska och arkeologiska museer förts till samma grupp eftersom båda arterna av museer skall beskriva kulturhistoria oavsett om utvecklingen har passerat åldersstrecket förhistoria (i Sverige ca 1100 e. Kr.) eller ej.

Med samlingsarnas art avsågs huruvida merparten av föremålen i samlingsarna kunde hänföras till traditionella *utställningsobjekt* (intressanta redan genom sin existens) eller om merparten var att betrakta som *forskningsmaterial*. I denna distinktion förutsätts givetvis att så gott som allt material i alla museisamlingar kan vara forskningsobjekt.

Museernas accession har i detta sammanhang beskrivits som, *stor, liten eller ingen alls* och har tagits upp som ett kriterium, eftersom tillväxten kan förmodas påverka museernas benägenhet/förmåga att registrera och dokumentera sina samlingar.

De nio museerna eller museiavdelningar som ingick i förstudien var:

Naturhistoriska riksmuseet:

- sektionen för fanerogam- och kryptogambotani
- sektionen för paleozoologi

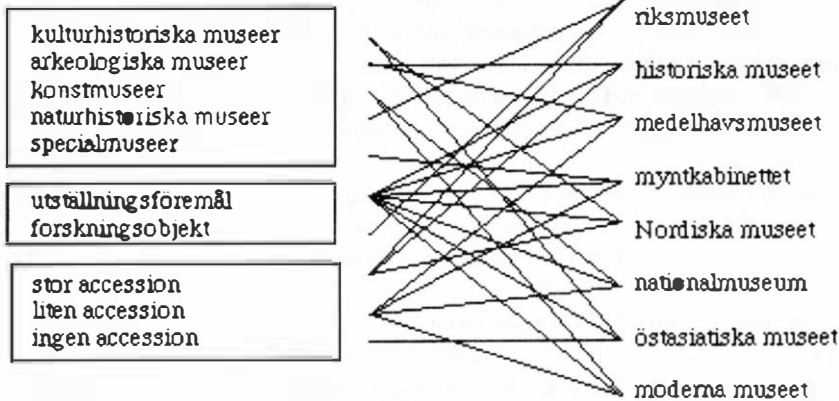
Nordiska museet

Statens historiska museer:

- Historiska museet
- Kungl. myntkabinettet
- Medelhavsmuseet, grekisk-romerska avdelningen

Statens konstmuseer:

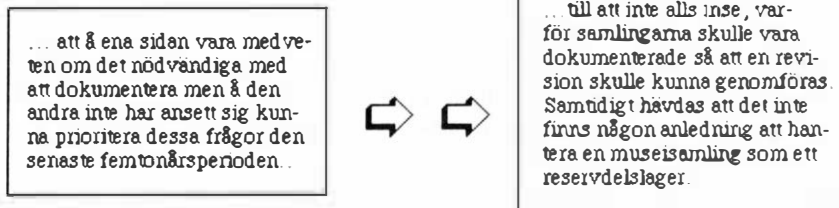
- Moderna museet
- Nationalmuseum, avdelningen för grafik
- Östasiatiska museet

3.1.2 Resultat

I förstudien konstaterades att till övervägande del kunde inget av de granskade museerna sägas ha tillfredsställande kontrollsystem för sina samlingar.

De två sektionerna vid Naturhistoriska riksmuseet, som ingått i förstudien, hade inte registerkort eller annan i traditionell mening dokumentation av samlingarna men föremålen var magasinerade enligt ämnenas klassifikation som utgjorde register i sig. Man hade också väl utarbetade rutiner för förflyttningar och lån. Övriga museer representerade en skala alltifrån

Anledningen till rådande förhållanden kunde i huvudsak knytas till vissa definierbara brister.

En övergripande brist är att det, som inledningsvis konstaterats, inte finns några förordningar som reglerar hur de statliga museerna skall hantera sina samlingar. I instruktionerna för de statliga museerna och i stadgarna för stiftelserna Nordiska museet och Sveriges tekniska museum sägs beträffande dokumentation av museernas samlingar endast att museerna skall vårda, förteckna, vetenskapligt bearbeta och genom nyförvärv berika de samlingar och det dokumentationsmaterial som anförtrouss myndigheten.

Detta kan knappast sägas vara vägledande när det gäller ambitionsnivån för museernas registrering och dokumentation. Men även om instruktionerna inte ger utförliga direktiv i dessa frågor kunde man förutsätta att det i

själva museitanken och bevarandetraditionen skulle finnas nedärvt något om registrering och dokumentation för så väl musealt arbete som för kontroll och säkerhet.

I förstudien konstaterades vidare fyra huvudsakliga brister hos museerna, när det gällde registrering och dokumentation. Dessa var:

a) *För hög förlitan till nyckelperson.* Dvs. någon av personalen kan samlingarna så bra och vet så väl var tingen befinner sig att övrig dokumentation anses onödig.

b) *Bristande vilja att prioritera dokumentationsfrågor.* Dvs. man är väl inforstådd med att dokumentation och registrering bör ges större utrymme men i konkurrens med andra aktiviteter anser sig museet inte kunna ge erforderligt utrymme för dessa frågor.

c) *Bristande förmåga att genomföra dokumentationsfrågor.* Dvs. inom museet är man medveten om att dokumentation och registrering är eftersatta funktioner men omständigheter över vilka man inte råder gör att dessa funktioner fortfar att vara eftersatta.

d) *Bristande kunskaper beträffande vilka föremål man har.* Dvs. man vet faktiskt inte vilka samlingar och föremål som museet har att ansvara för, vilket gör dokumentationsfrågan i sin helhet verklighetsfrämmande.

3.2 Krav avseende registrering och dokumentation

Inför det fortsatta arbetet konstaterades att den viktigaste frågan att lösa var att definiera *vad som skulle ingå i begreppet "förteckna"*, dvs. vad som från kontrollsynpunkt skulle kunna fordras av ett system för registrering och dokumentation av museisamlingar.

I förstudien hade följande generella uttalanden gjorts beträffande strukturen hos museer med olika samlingsområden:

- Konsthistoriska samlingar – dyrbara samlingar, liten accession, medveten personal och arbetet fungerar för att alla är "hängivna". Dokumenterar inte alltid förflyttningar eftersom "Andersson alltid vet var tingen finns". "Man kan inte sköta ett museum som ett reservdelslager – så fungerar inte museer", stor variation på rutiner.
- Kulturhistoriska samlingar – stora samlingar och stor accession, lång tid innan föremål blir registrerade, svårt att få bra lokallösningar, viss motsättning i uppfattningar om vården mellan teknisk och antikvarisk personal.
- Arkeologiska samlingar har delvis total avsaknad av dokumentation både vid stor och liten accession och även nyckelpersoner kan ha stora svårigheter att finna föremål, löslappsystem vid förflyttningar innebär inbyggda risker.
- Naturhistoriska samlingar är ofta omfattande forskningsmaterial, där samlingen i sig ofta utgör katalogen, stor noggrannhet eftersom samlingen är ett arbetsmaterial som måste vara strukturerat.

Med utgångspunkt i dessa nyckelord konstaterades att det kanske inte fanns skäl att göra skillnader i dokumentationskraven vare sig beträffande samlingsområden eller beträffande accession. Möjligen kunde kraven vara olika beroende på om samlingarna till huvuddelen innehöll utställningsföremål eller om de till huvuddelen innehöll forskningsobjekt.

För den förnämnda kategorin fastslogs efter diskussioner med museiföreträdare i Sverige och med en kollega från Statens museumsnaevn i Köpenhamn att det för kontrollfunktionen var viktigt att veta vad museet hade i samlingarna, det var vidare viktigt att veta var ett bestämt föremål befann sig och sist men inte minst var det också viktigt att veta om föremålet också befann sig där man förväntade sig att det skulle finnas. Detta gav följande definition på begreppet "förteckna":

Förs. 1989/90:16
Bilaga

FÖRTECKNINGEN SKALL VARA UTFORMAD SÅ ATT MAN VET VAD SOM
INGÅR I SAMLINGARNA. VIDARE SKALL FÖRTECKNINGEN VARA UTFOR-
MAD SÅ ATT MAN VET VAR FÖREMÅLEN BEFINNER SIG. OCH OM DE
OCKSÅ FINNS PÅ RÄTT PLATS.

DETTA SKALL SKE GENOM

ATT VARJE FÖREMÅL ÄR REGISTRERAT

OCH AVBILDAT

DET SKALL FINNAS EN ABSOLUT "SENAST TIDPUNKT" FÖR NÄR ETT
FÖREMÅL SKALL VARA REGISTRERAT SEDAN DET KOMMIT TILL MUSEET

ATT REGISTERKORT, DISKETT M.M. FINNS I TVÅ EXEMPLAR 2x

OCH FÖRVARAS PÅ BETRYGGANDE SÄTT

ATT VARJE FÖREMÅL HAR EN BASPLATS I MAGASIN ELLER I
UTSTÄLLNINGAR

ATT VARJE FÖRFLYTTNING REGISTRERAS

Samma goda ordning bör alltså råda oavsett samlingsområde. Beträffande samlingarnas art bör man kunna finna olika grader för registreringen beträffande forskningsmaterial och för traditionella museisamlingar. Kraven ställs starkare på museer med stor accession eftersom man absolut bör sätta en bestämd tid då föremålen måste vara registrerade efter ankomst till museet.

Med utgångspunkt i förstudien och den framtagna definitionen av begreppet "förteckna" tillsändes samtliga statliga museer en enkät, genom vilken de skulle besvara frågor om befintliga, önskade eller bedömt ogenomförbara åtgärder i den pilriktning som den förslagna definitionen angav.

3.3 Enkät och resultat av museernas svar

Den 26 januari 1989 sändes enkäten ut till samtliga museer som enligt statens kulturråds nomenklatur klassificerats som statliga. Frågorna i enkäten behandlar till största delen förutsättningarna för uppställda minimikrav beträffande registrerings- och dokumentationsrutiner, dvs. att rutinerna skall vara av det slag så att besked kan ges beträffande vad samlingarna innehåller, var efterfrågade föremål finns och om de också finns på angiven plats.

Summan museer i redovisningen är större än det faktiska antalet museer på grund av att några museer av tekniska skäl har lämnat fler svar, exempelvis naturhistoriska riksmuseet där dokumentationsprinciper m.m. kan variera från sektion till sektion.

I den följande redovisningen kommer museerna att delas upp i nedanstående kategorier:

Naturhistoriska museer

Konstmuseer

Kulturhistoriska museer (i viss museistatistik skiljer man på arkeologiska och kulturhistoriska museer men rent faktiskt är det kulturhistoria som båda typerna av museer skall förmedla oavsett hur gammal den är).

Specialmuseer (museer som i och för sig är kulturhistoriska men som i huvudsak begränsar sig till ett tema t.ex. mynt, tåg eller museer som kan sägas vara biografier över enskilda personer t.ex. Strindbergsmuseet och Hallwylska museet.

Museerna eller enskilda museiavdelningar (56) fördelar sig på följande sätt:

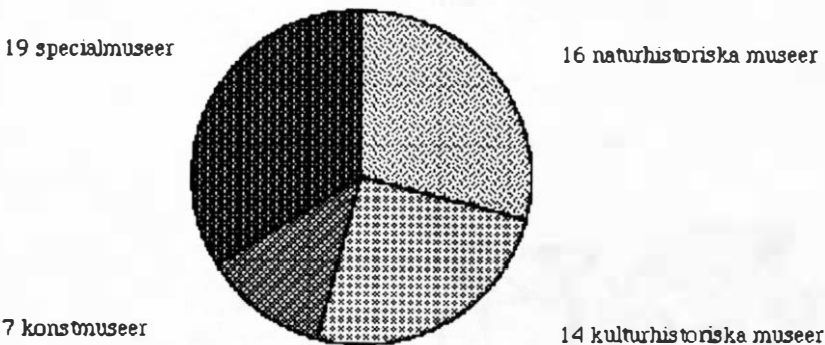

Fig 1. Andelen naturhistoriska museer, konstmuseer, kulturhistoriska museer och specialmuseer av de 56 museer eller museiavdelningar som ingår i studien.

Vid första frågan som behandlade de befintliga kontrollsystemen konstaterade knappt 40% av museerna att systemen fungerar till 100%. Något fler (43%) ansåg att de fungerar till 75%, 5% uppgav att de fungerar till 25% och lika många ansåg att man inte har system som är utformade så att man vet vad som finns i samlingarna, var föremålen befinner sig och om de också finns på sin rätta plats.

Förs. 1989/90:16
Bilaga

	100%	75%	25%	inte	S:a
Nat. hist.	7 43%	5 31%	–	4 25%	99%
Konst. mus.	3 43%	4 57%	–	–	100%
Kult. hist.	2 14%	8 57%	3 21%	1 7%	99%
Spec. mus.	10 52%	7 36%	2 11%	–	99%
Summa	22 39%	24 43%	5 9%	5 9%	56 100%

Av ovanstående tabell och nedanstående figur framgår att mer än hälften av specialmuseerna (57%) anser sig ha registreringssystem som fungerar till 100%. Detta kan delvis förklaras med att dessa museer ofta saknar eller har mycket begränsad accession och att man bedömer sig ha god kontroll med befintliga system.

Naturhistoriska museer och konstmuseer har också en förhållandevis hög andel (43% vardera) i denna grupp, medan endast 14% av de kulturhistoriska museerna säger sig ha fullgod kontroll. Den största andelen av såväl konsthistoriska som kulturhistoriska museer (57% vardera) återfinnes i nästa grupp dvs. bland museer som anser att deras kontrollsystem fungerar till 75%.

I gruppen museer vars kontrollsystem endast fungerar till 25% återfinns varken några naturhistoriska museer eller några konstmuseer däremot 3 av 14 kulturhistoriska museer och 2 av 19 specialmuseer.

4 av 16 naturhistoriska museer eller avdelningar saknar dokumentation och registrering för sökning och kontroll. Delvis beror detta på att de ofta mycket stora samlingarna i sig utgör kartotekskort (t.ex. 5 milj. exemplar i fanerogam – kryptogamherbariet på Naturhistoriska riksmuseet) och att det i samlingarna finns mycket som inte är identifierat, klassificerat m.m.

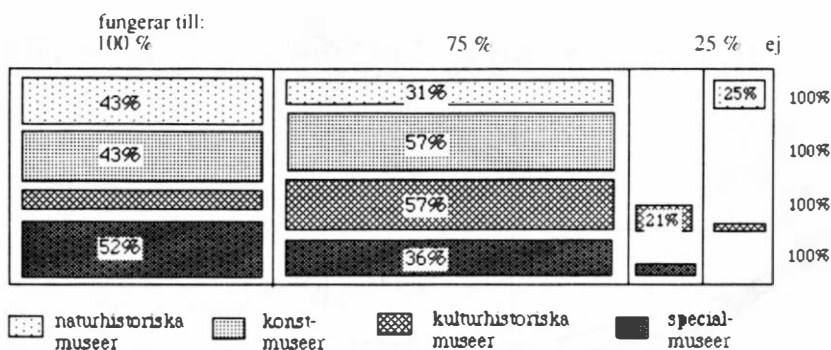

Fig 2. Museernas uppfattning om hur väl deras registreringssystem fungerar, till 100% bra, till 75%, till 25% eller inte alls.

Det har konstaterats ovan att ett bra system skall kunna göra det möjligt för museerna att hålla ordning på vad som finns i samlingarna, var ett speciellt föremål finns och om det också finns där. Nedanstående tabell och diagram redovisar museernas uppfattning avseende dessa krav på de befintliga systemen.

	100 %			75 %			25 %			inte		
	vad n	var n	om n	vad n	var n	om n	vad n	var n	om n	vad n	var n	om n
Na	7	7	4	5	3	5	1	2	2	1	2	2
Ko	5	4	3	2	3	4	—	—	—	—	—	—
Ku	8	4	1	5	8	6	1	1	2	—	1	3
Sp	10	9	9	7	8	6	—	—	1	2	2	2
S:a	30	24	17	19	22	21	2	3	5	3	5	7

Man ser tydligt en fallande skala i 100 % kolumnerna från en ganska stor andel som anser att man har fullgod kontroll på vad som finns i museet till en minskad vad avser frågan var föremålen befinner sig och ytterligare minskning när det gäller att veta om de finns.

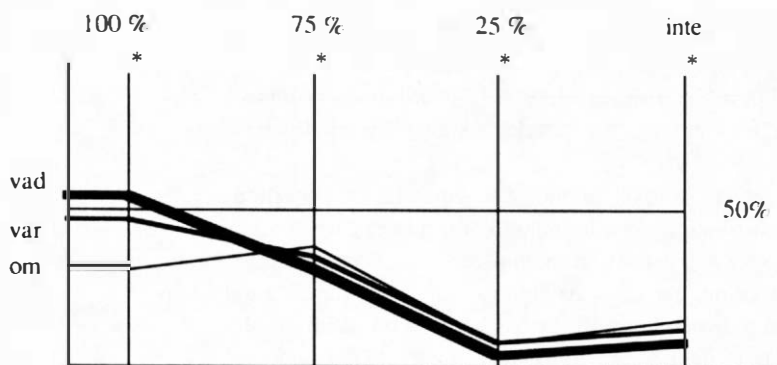

Fig 3. Museernas uppfattning huruvida rutinerna kan efterlevas till 100 %, 75 %, 25 % eller inte alls avseende kontrollen vad som finns, var det finns och om det finns.

Detta kan jämföras med vilken prioritering registreringsarbetet ges i museernas arbete.

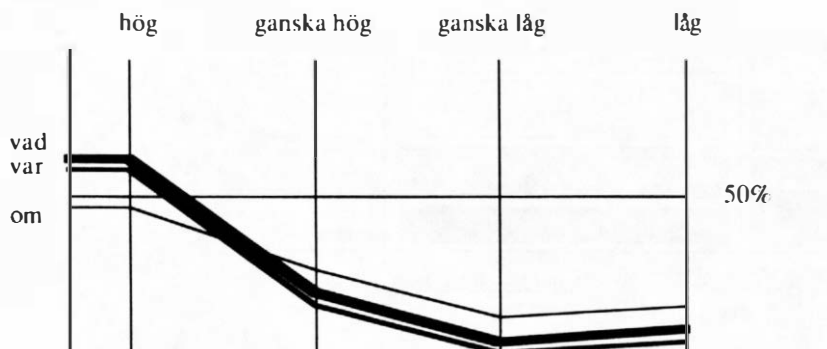

Fig 4. Andelen museer som ger hög, ganska hög, ganska låg eller låg prioritering åt rutiner och arbete med vad som finns i samlingarna, var det finns och om det finns.

Vid en jämförelse mellan fig. 3 och 4 kan man konstatera att museerna generellt säger sig i högre utsträckning prioritera registrerings- och dokumentationsfrågorna än vad de i praktiken sedan kan genomföra. De museer som gav ganska låg eller låg prioritering åt ovan nämnda frågor kom huvudsakligen från grupperna kulturhistoriska museer och specialmuseer.

Det som är mest anmärkningsvärt i sammanhanget, är kanske att det endast är runt hälften av alla museer som antingen anser sig ha höga ambitioner beträffande registreringsrutinerna eller som anser sig leva upp till dessa. Hälften säger sig alltså varken ha rutiner eller ambitioner att tillskapa rutiner för en fullgod kontroll över sina samlingar.

Museerna tillfrågades därefter om deras uppfattning beträffande vissa befintliga eller önskvärda rutiner, som huruvida

- varje föremål är registrerat och avbildat
- registerkort, diskett eller motsvarande finns i två exemplar och förvaras på betryggande sätt
- varje föremål har en basplats i magasin eller i utställningar
- varje förflyttning registreras
- årlig inventering av hela eller delar av samlingarna genomförs av egen personal
- årlig revision (exempelvis stickprovsvis) kan/skulle kunna genomföras av en utomstående person

Sammantaget besvarades dessa frågor på följande sätt:

	finns	bedöms ej genomförbart	anses önskvärt
1. Varje föremål skall vara registrerat & avbildat	22	10	16
2. Registerkort eller motsv. finns i två ex. och förvaras på betryggande sätt	19	4	24
3. Varje föremål skall ha en basplats i utställningar eller i magasin	19	13	12
4. Varje förflyttning av föremål skall registreras	22	4	18
5. Årlig revision skall ske med egen personal av delar av samlingarna	8	26	12
6. Årlig revision skall ske av delar av samlingarna med hjälp av utomstående person	2	19	14

Totalt sett kan man säga beträffande museernas åsikter om de krav på registrering och dokumentation, dvs. att man skall kunna få svar på frågorna vad, var och om, att de till 71 % är positiva så tillvida att det är krav som redan finns eller som är önskvärt att kunna uppfylla. 29 % är negativa och anser att det är ogenomförbart att leva upp till sådana krav.

Fördelat på de olika frågorna får man följande bild:

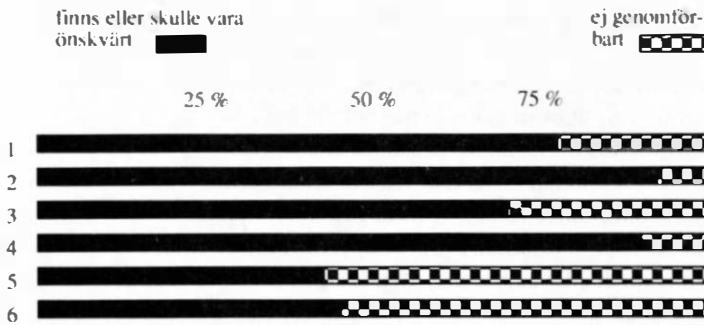

Fig 5. Procentuell fördelning av museernas positiva respektive negativa åsikter avseende vissa krav på registrering och dokumentation.

Beträffande dubblerade och väl förvarade registerkort eller motsvarande samt beträffande registrering av föremålens förflyttning råder cirka 90-procentig uppslutning. Störst tveksamhet föreligger inför revisionskrav. Ett museum har svarat att extern revision inte är möjlig att genomföra eftersom utomstående personer inte tillåts komma in i museets magasin.

Det är också stora skillnader mellan de olika museikategorierna. Beträffande registrering och avbildning sade sig 25 % av naturhistoriska museer leva upp till detta krav. 57 % respektive 50 % av konsthistoriska och kulturhistoriska museer uppgav att föremålsbeståndet var registrerat och avbildat medan en något mindre andel av specialmuseerna (37 %) kunde intyga det samma. 50 % av de naturhistoriska museerna ansåg att sådan registrering inte var genomförbar, vilket till stora delar beror på arten och storleken av samlingarna vilket tidigare påpekats på sid 7. Inget av de kulturhistoriska museerna ansåg att registrering och fotografering av samlingarna var omöjlig att genomföra. I de fall sådan dokumentation ej redan förelåg ansåg man det vara önskvärt att så skulle ske.

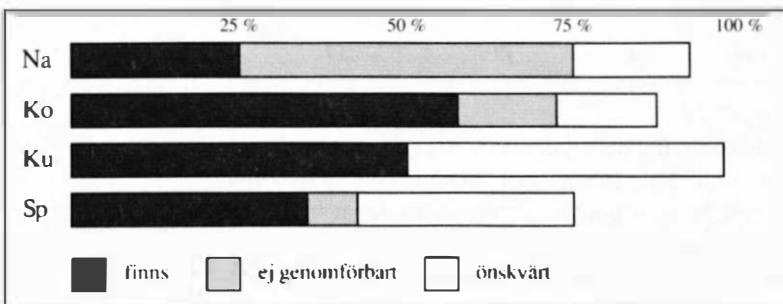

Fig 6. Museernas uppfattning huruvida varje föremål skall vara avbildat och registrerat.

Att registerkort eller motsvarande skall finnas i två exemplar och förvaras på betryggande sätt är önskvärt för många museer men få lever upp till detta mål. De som kommit längst är konstmuseerna men även där saknas denna rutin hos mer än 40 % av museerna.

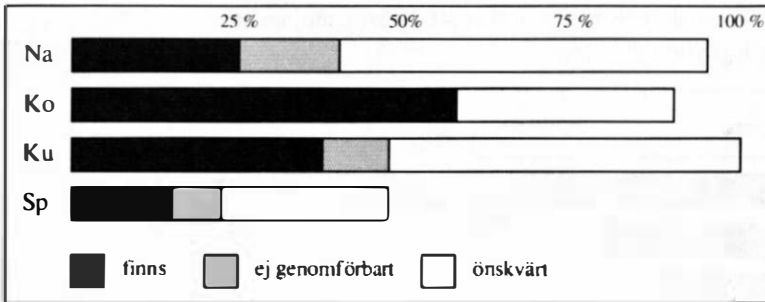

Fig 7. Museernas uppfattning huruvida registerkort och motsvarande skall finnas i 2 ex. och förvaras på betryggande sätt.

Delade meningar rådde huruvida varje föremål skulle ha sin egen basplats antingen i utställningar eller i magasin. Att så var fallet i en stor del av de naturhistoriska museerna är inte så förvånande, eftersom platsen i magasinet är platsen i systemet för en stor del av samlingarna. Mer förvånande är kanske att 50 % av konstmuseerna inte ens ansåg det vara önskvärt att enskilda föremål i samlingarna hade sin bestämda basplats. Det är visserligen naturligt att delar av samlingarna ofta befinner sig på resande fot, men nog borde det väl ändå vara önskvärt att varje föremål hade en plats som stod tom när föremålet inte befann sig på "hemmaplan". Att specialmuseerna har nästan lika stor andel basplatser som de naturhistoriska museerna ligger i själva definitionen av ett specialmuseum. Anatomiska teatern i Uppsala flyttar lika lite omkring sina föremål som man gör på Skokloster slott eller på Strindbergsmuseet.

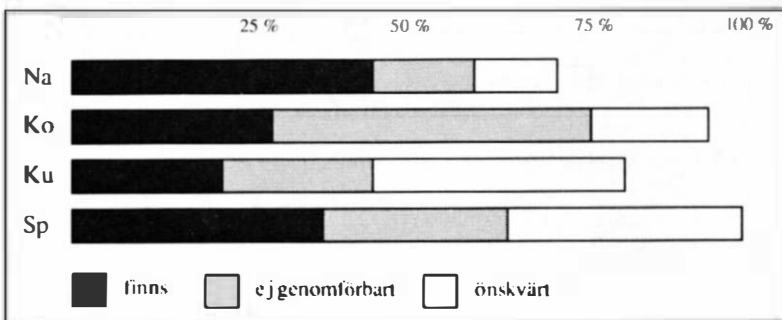

Fig 8. Museernas uppfattning huruvida föremålen skulle ha en fast basplats i utställningar eller i magasin.

Att registrera förflyttningar ansågs svårt för vissa naturhistoriska museer, vilket kan vara förklarligt eftersom man ofta arbetar med "korttidslån" från samlingarna till det egna skrivbordet och referenslitteraturen. Svårare är att förklara varför en så stor del av konstmuseerna anser att det ej är genomförbart att registrera förflyttningar särskilt som alla kulturhistoriska och specialmuseer som inte redan gör sådan registrering önskat att det vore möjligt att registrera varje föremålsförflyttning.

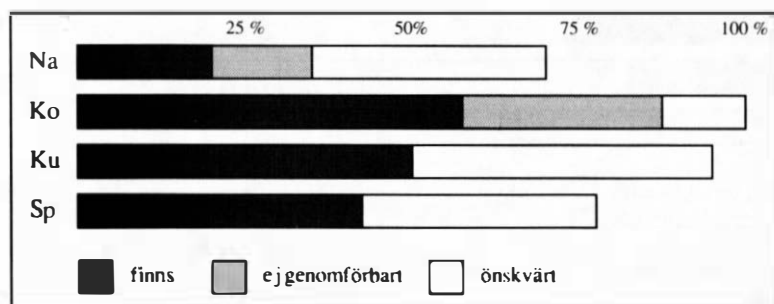

Fig 9. Museernas uppfattning huruvida varje förflyttning skall registreras eller ej.

De två följande frågorna avser inventering eller revision. Den första frågan gäller om museet anser sig kunna genomföra inventering i egen regi exempelvis av en viss föremålskategori per år. Nästa fråga gäller om museet anser det vara realistiskt att någon utomstående gör stickprovvisa inventeringar av museets samlingar.

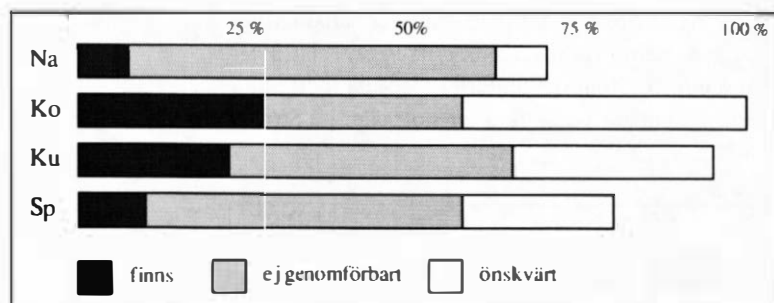

Fig 10. Museernas uppfattning avseende revision/inventering i egen regi.

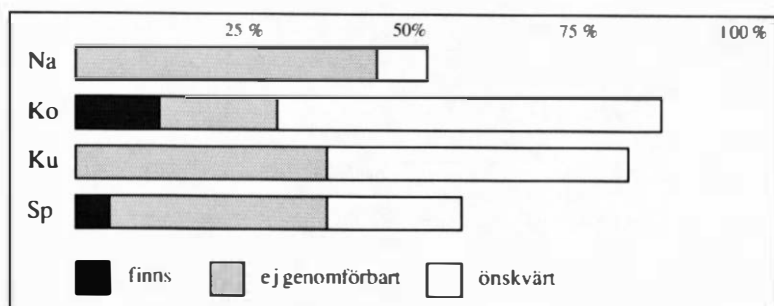

Fig 11. Museernas uppfattning avseende revision/inventering i extern regi.

Bland de naturhistoriska museerna saknar man i vissa fall egen kompetens för att klassificera och därmed registrera och inte minst revidera samlingarna. Flera i samlingarna ingående föremål är t.o.m. ännu inte "upphittade", vilket förklarar museernas skepsis till externa revisorer. Bland de övriga museerna, som ställt sig avvisande till tanken på extern revision, har man angivit att det fordras specialkunskaper för att kunna göra en tillfredsställande revision. Ett av konstmuseerna hävdar också att extern revision är omöjlig eftersom obehöriga inte släpps in i museets magasin.

I den förstudie som föregick enkäten kunde konstateras vissa genomgående hinder för registrering och dokumentation. Några av bristerna var för hög förlitan på nyckelperson (någon/några av personalen har allt på sina fem fingrar och övrig dokumentation anses ej nödvändig), bristande vilja att prioritera dokumentationsfrågor (man är medveten om dokumentationsfrågornas betydelse men i konkurrens med övriga aktiviteter kan dokumentation ej ges tillräckligt stort utrymme), bristande förmåga att genomföra dokumentation (omständigheter över vilka man inte råder gör att dokumentationsfrågorna blir eftersatta) samt bristande kunskaper om vilka föremål man har (man vet faktiskt inte vad samlingarna innehåller, vilket innebär att det kan vara omöjligt att dokumentera dem).

I enkäten tillfrågades museerna om de vidkändes någon eller några av ovan nämnda brister. Knappt 30 % av museerna sade sig inte lida av någon av de uppräknade bristerna, medan övriga kunde ge ett eller flera exempel. Som framgår av nedanstående figur är det viss variation mellan olika museikategorier när det gäller redovisade brister.

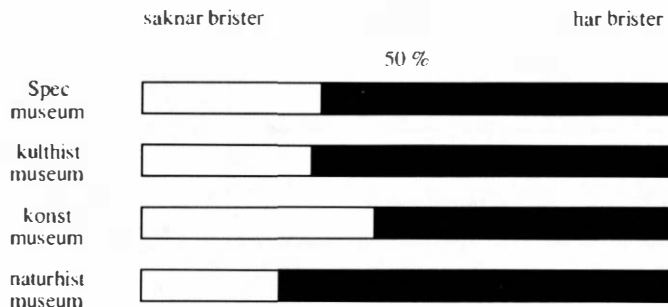

Fig 12. Procentuell fördelning mellan olika museikategorier avseende redovisade brister i dokumentationsrutinerna.

Av nedanstående tabell framgår bland vilka museikategorier olika brister har redovisats.

	Na	Ko	Ku	Sp
För hög förlitan till nyckelperson	4	–	2	5
Bristande vilja att prioritera dokumentationsfrågor	4	2	5	2
Bristande förmåga att genomföra tillfredsställande dokumentation	11	3	6	11
Bristande kunskap för att genomföra tillfredsställande dokumentation	2	–	–	2

De huvudsakliga bristerna som redovisas är "bristande förmåga" och då avses, utom beträffande de naturhistoriska museerna, bristande förmåga så till vida att man inte har resurser nog för detta arbete. Frågan är bara om det att man redovisat att man inte har resurser nog är jämställt med att man – inom givna ramar – inte vill prioritera dokumentationsfrågor. De naturhistoriska museerna har nämligen, vilket framgått av kommentarerna, redovisat reell och förståelig brist på kunskap "vet de facto inte vilken art det är fråga om" under både punkten bristande förmåga och bristande kunskap.

I följande figur har angetts de slag av "hot" – risker för att föremålen försvinner – som olika kategorier av museer ansett sig vara utsatta för.

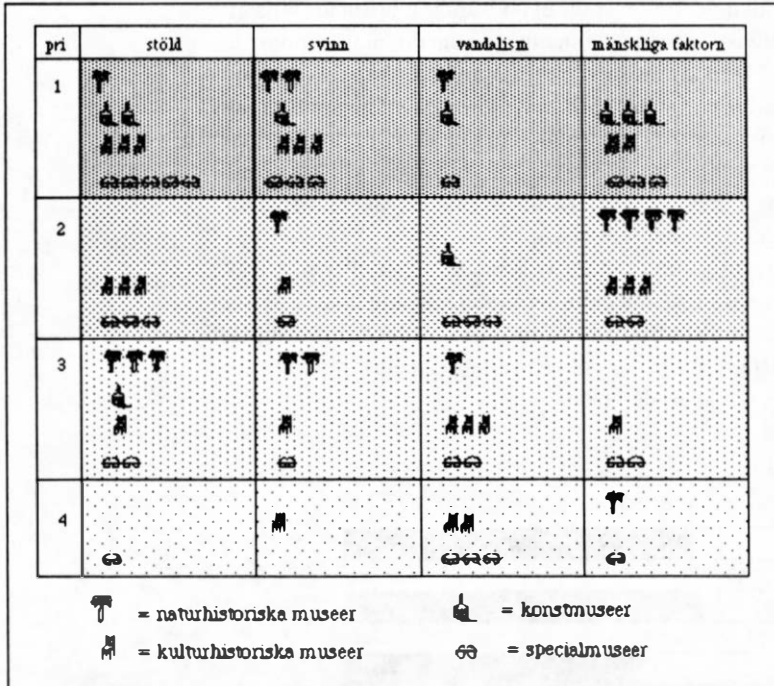

Fig. 13 Hot mot museisamlingar

För den fortsatta redovisningen har olika hot sammanförts till vad som kan betecknas som yttre hot dvs. stöld, vandalism och till inre hot dvs. sådant som kan drabba samlingarna genom oaktsamhet, ouppmärksamhet etc.

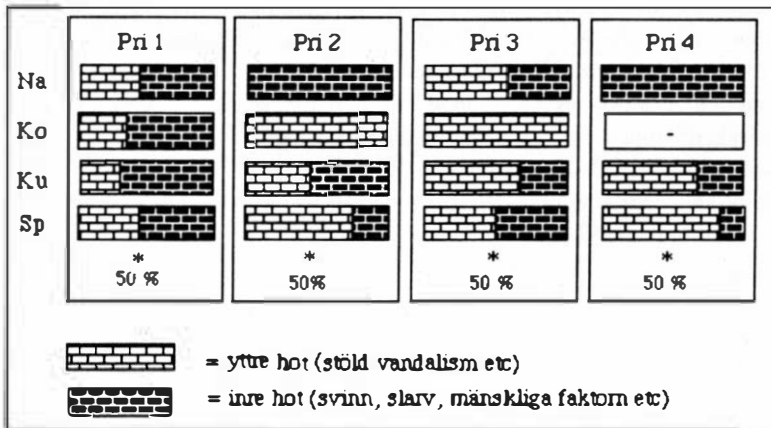

Fig. 14. Yttre och inre hot prioriteratsvis för olika museikategorier

I första prioriteringsgrupp spelar de inre hoten delvis större roll än de yttre. Att exempelvis de naturhistoriska museerna har växande andel inre hot medan konsthistoriska museer i de följande prioriteringsgrupperna upplever sig ha enbart yttre hot, spelar för denna studie mindre roll. Det väsentliga är att museerna själva anser att minst hälften av de hot som riktas mot dem kommer inifrån.

3.3.1 Sammanfattande slutsatser av museernas svar

Samtliga museikategorier uppfattar inre hot (svinn, mänskliga faktorn m.m.) som de största hoten mot verksamheten. God ordning och bra kontrollsystem torde väsentligt minska realiserandet av dessa hot.

Förutsättningarna för att veta vad som finns i samlingarna genom att exempelvis varje föremål är registrerat och avbildat kunde uppfyllas av 38 % av museerna. De hinder som förelåg för en fullständig registrering angavs vara svårigheter att prioritera dessa arbetsuppgifter gentemot andra, att med den rådande eftersläpningen skulle det krävas åtskilliga månår för att uppnå tillfredsställande dokumentation.

Förutsättningarna för att veta var föremålen fanns i samlingarna genom exempelvis att varje föremål skall ha en basplats i magasin eller i utställningar och att varje förflyttning registreras kunde uppfyllas av knappt hälften av museerna. Frågan om fasta basplatser relaterades ofta till brist på lämpliga lokaler. De flesta museer som inte redan hade fasta basplatser önskade att så skulle vara fallet. Anmärkningsvärt är dock att nästan 50 % av konstmuseerna ansåg det inte vara genomförbart.

Registrering av förflyttningar ansågs önskvärt av samtliga kulturhistoriska museer och specialmuseer, där så redan inte skedde. Bland de naturhistoriska museerna, vars samlingar till stor del utgör arbetsmaterial, fanns några som ansåg att det inte var genomförbart att registrera alla förflyttningar. Den största andelen museer som inte ansåg det vara genomförbart att registrera förflyttningar fanns emellertid bland konstmuseerna.

Förutsättningarna för att kontroller om ett visst föremål finns och finns på rätt plats exempelvis genom intern och/eller extern inventering bedömdes som ej genomförbart av cirka hälften av museerna. Intern revision säges inte vara genomförbar eftersom den är alltför resurskrävande. Museerna tycks därvid utgått från att man årligen skulle gå igenom hela samlingarna och inte övervägt att göra stickprov. I detta sammanhang torde bl.a. en rutin kunna diskuteras, som kallas Top-of-an-iceberg-auditing och som tillämpas av museerna inom Smithsonian institution, som har museer i de flesta delstater i USA.

Förs. 1989/90:16

Bilaga

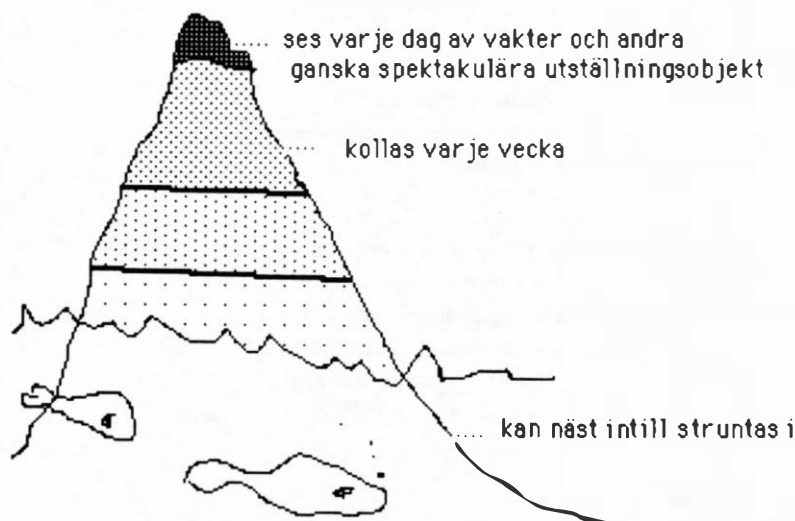

Fig 15. Top-of-an-iceberg-auditing

För att en sådan internkontroll skall kunna fungera, så krävs en basdokumentation. Om vaken som dagligen ser vissa föremål skall kunna slå larm om något saknas, så måste varje förflyttning vara registrerad på ett adekvat sätt. Ett tomrum på en hylla eller i en utställningsmonter måste snabbt kunna vidimeras med ett besked att föremålet befinner sig på konserveringsavdelningen, är utlånat till ett visst museum el. dyl.

Beträffande extern revision anser många att det vore önskvärt men några hävdar att det inte är möjligt att genomföra sådan revision eftersom man inte tillåter obehöriga att få tillträde i sina samlingar.

3.4 Försök med databaserat registrerings- och dokumentationssystem

Under granskningen kom en fråga upp om möjligheterna att medelst ADB-behandling registrera museiföremålen. Hittills har användningen av sådant medium i Sverige enbart diskuterats, när det varit fråga om dokumentation som en del av det museala arbetet, som inte berört kontrollaspekterna. Av denna anledning beslutades i december 1989 att genomföra ett pilotprojekt i akt och mening att pröva ett på kontroll och säkerhet inriktat databaserat registreringssystem vid ett museum.

För att utveckla systemet och för att starta försöksverksamheten anlätades

förste intendenten vid statens musiksamlingar docent Cary Karp som konsult. Det system som Cary Karp utvecklade är baserat på de data som avser föremållens permanenta och tillfälliga förvaringsplatser samt hanteringen av in- och utlånade föremål. Grunddokumentet har tagits fram av Canadian Heritage Information Network (CHIN) och den kanadensiska modellen beträffande övrig museal bearbetning skall även i andra avseenden föreslås för för allmän användning i Sverige. Den kontrollinformation som testats under februari-mars 1990 kommer utan svårighet att kunna byggas in i övriga system. Erforderlig utrustning för försökets genomförande var i hårdvara en dator som motsvarar en IBM-AT av en kostnad på ca 15 000 kr samt ett databashanteringsprogram – i detta fall "Advanced Revelation", som i en s.k. runtime-version kostar ca 2000 kr (summerisk delrapport från Cary Karp under bil. 2.).

Projektet kom att genomföras på Medelhavsmuseets grekisk-romerska avdelning. Det fanns flera skäl att välja detta museum och denna avdelning till pilotprojektet.

- 1) Det fanns från museet ett starkt uttalat behov av att ordna sina samlingar
- 2) Man hade ännu inte påbörjat ett ADB-baserat registreringssystem
- 3) Museets personal var ovan att hantera datorer

Det sistnämnda meriterade museet, när det gällde att utse vilket museum som skulle delta i pilotprojektet, såtillvida att en av ambitionerna var att visa, att datorer och museiverksamhet faktiskt kan höra ihop. Några museer (dock inte nyss nämnda försöksmuseum) hade som tidigare nämnts i enkät-svaren uttalat att man inte kunde med datorers hjälp sköta museer som reservdelslager.

Från Medelhavsmuseets sida uppfattas resultaten under den inledande testperioden som mycket lovande. Systemet säges vara lättinstruerat och användarvänligt. Under denna första period har samtidigt som användaren "bekantat sig med utrustningen" 132 poster lagts in på 140 timmar. Då skall observeras att museet, som inte tidigare haft någon databas, också registrerat andra från museal synpunkt intressanta uppgifter (Havsbas – Medelhavsmuseets söksystem för föremålsplacering under bil. 3).

Skulle man renodla eller tillägga de uppgifter som behövs för att göra tillfredsställande registreringsdokument för kontrollfunktionen kunde man genomsnittligt räkna med att klara fyra poster i timmen. För de största samlingarna i undersökningarna, dvs. fanerogam- och kryptogamherbariet vid Naturhistoriska riksmuseet, skulle ett sådant kontrollsystem kräva drygt 11 månår att genomföra. Nordiska museet har 2 milj. föremål förutom vad som finns i arkiv och bibliotek och skulle man, vilket kanske inte är tillämpligt men ändå kan tjäna som räkneexempel göra en extrapolering, skulle en kontrollregistrering kräva en arbetsinsats på 30 månår exempelvis genomfört av 10 personer under en treårsperiod. Ett annat exempel är Östasiatiska museet, som med sina 80 000 föremål skulle behöva 10 månår eller fem registrerare under två år.

4. Åtgärder

Förs. 1989/90:16

Bilaga

Den nu genomförda granskningen visar att påtagliga brister finns inom de statliga museerna vad avser kontrollen över de föremål museerna har att hantera, vårda och bevara. Granskningen har också visat att museerna av skilda skäl – ekonomiska eller praktiska – anser sig inte kunna leva upp till de säkerhetskrav som rimligen kan ställas. I några enstaka fall anser sig dock företrädarna för museerna hävda att säkerheten är god även om de enbart känner till var en fjärdedel av samlingarna finns.

Även om de statliga museerna visar upp en splittrad bild i fråga om samlingsstrukturen, bör vissa minimikrav gälla för museerna i fråga om registrering och dokumentation av samlingarna.

Det är riksdagens revisorers uppfattning att rutinerna kraftigt måste stramas upp avseende registrering och dokumentation av de statliga museernas samlingar.

Mot bakgrund av ovan redovisad granskning föreslås att regeringen utfärdar en särskild föreskrift till de statliga museerna med specificerade krav på registrering och dokumentation av samlingarna. I dessa krav bör ingå att man av registreringen skall kunna utläsa vad som finns i samlingarna, var enstaka föremål befinner sig och om de befinner sig på angiven plats.

Dessa krav tjänar två syften: dels att skapa utrymme för museernas registrerings- och revisionsarbete och dels att ge grund för extern revision.

Det har tidigare nämnts att det kan finnas skillnader i samlingsstruktur, som också medför skillnader i museernas ambitionsnivåer avseende registrering. Det bör ankomma på varje museums styrelse att fatta beslut på vilken nivå och på vilket sätt som registreringen skall genomföras.

Det är vidare nödvändigt att man genom externa revisioner av regeringens revisionsorgan följer upp och kontrollerar museernas innehav. För att sådana revisioner skall kunna genomföras är det nödvändigt att det finns interna revisionsprotokoll eller register som man kan revidera mot.

För att kunna bedöma möjligheten att genomföra registrering med hjälp av ADB-medium har ovan redovisade försök gjorts. Som framgår av museets yttrande har försöket varit positivt. Erforderliga förutsättningar bör skapas för att museerna skall från säkerhetssynpunkt kunna genomföra registrering med hjälp av datamedium.

SÄNDLISTA

Förs. 1989/90:16

Underbilaga I

Anatomiska teatern, Uppsala

Antiksamlingen, Uppsala

Arkitekturmuseet

Arkiv för dekorativ konst, Lund

Bildmuseet, Umeå

Botaniska museet, Lund

Botaniska trädgården, Uppsala

Dansmuseet

Drottningholms slott, Ekerö

Drottningholms teatermuseum

Etnografiska museet

Geologiska institutionens museum, Uppsala

Gripsholms slott, Mariefred

Järnvägmuseet, Gävle

Karlsborgs museum

Kina slott, Ekerö

Kungl. husgerådskammaren (Kungl. hov- och slottsstaterna)

– Kungl. husgerådskammaren och de kungl. konstsamlingarna

– Skattkammaren

Livrustkammaren, Skokloster slott, Hallwylska museet

– Livrustkammaren

– Skokloster slott

– Hallwylska museet

Lunds universitets historiska museum

Millesgården

Naturhistoriska riksmuseet (sektionsvis)

Nordiska museet

Paleontologiska museet, Uppsala

Polismuseet

Postmuseet

Skansen

Statens försvarshistoriska museer

- Armémuseum
- Flygvapenmuseum, Linköping
- Marinmuseum, Karlskrona

Statens historiska museer

- Historiska museet
- Myntkabinettet
- Medelhavsmuseet

Statens konstmuseer

- Nationalmuseet
- Moderna museet
- Östasiatiska museet

Statens musiksamlingar

Statens sjöhistoriska museum med Wasavarvet

Strindbergmuseet

Strömsholms slott, Hallstahammar

Sveriges tekniska museum

Telemuseet

Thielska galleriet

Uppsala universitets myntkabinett

Vaxholms fästnings museum

Zoologiska museet, Lund

Zoologiska museet, Uppsala

Zornsamlingarna, Mora

Underlag till delrapport om försöksverksamhet med registrerings- och dokumentationssystem på Medelhavsmuseets grekisk-romerska avdelning

Förs. 1989/90:16
Underbilaga 2

Undertecknad har enligt uppdrag installerat ett datorbaserat kontrollsystem på Medelhavsmuseet. Detta system har som funktion att:

- entydigt registrera varje föremål i avdelningens samlingar enligt gängse kriterier
- registrera en ordinarie förvaringsplats för varje föremål enligt ett numreringsystem där förvaringsrum (såväl inom Medelhavsmuseets egna lokaler som utanför) anges för varje föremål, som har avlägsnats från sin ordinarie plats
- upprätthålla en historik över varje föremåls samtliga förvaringsplatser och datum för omflyttningar
- visa varje förvaringsplats nuvarande innehåll.

Systemet har en form av en sk relationsdatabas, vilket gör att uppgifter kan hämtas ur databasen med stor flexibilitet. Så skulle t ex förvaringsplatserna för samtliga föremål av en viss typ, från en viss fyndort och tillverkningsperiod kunna återfinnas med ett enda kommando. På samma sätt skulle innehållet på en viss hylla eller i ett helt förvaringsrum kunna förtecknas. Om museet så önskar kan de bygga ut systemet till att omfatta övriga aspekter på föremålsbeskrivning och andra administrativa uppgifter.

Systemet installerades i slutet av januari 1990 och har varit i drift sedan dess. Frågor om dess handhavande har besvarats efterhand men är numera sällsynta. Undertecknads bidrag till projektet kan därför anses slutfört. En viktig följdfråga har emellertid uppenbarats sig under projektets lopp varför det kan vara meningsfullt att diskutera en "Etapp 2".

Inventeringssystemets värde bestäms helt av den noggrannhet med vilken personalen registrerar omflyttningar av föremål. Denna registrering kräver emellertid att alla som hanterar föremålen har direkt tillgång till databasen, vilket ur säkerhetssynpunkt inte är att rekommendera. Ett alternativ vore att låta personalen manuellt bokföra omflyttningar för att dessa senare skulle föras in i databasen av behörig personal. Detta minskar i sin tur det grundläggande värdet av ett maskinellt systemeringssystem. Ett bättre alternativ vore att både föremålen och förvaringsplatserna märktes med streck-koder. En enkel streck-kodläsare skulle kunna användas för att registrera omflyttningar. Denna information skulle senare kunna överföras till databasen direkt utan att den som ombesörjer detta själv måste "gå in i datorn".

Teknologin som krävs för detta är väletablerad i andra lagerhållningssammanhang (som t ex i livsmedelsbutiker), och det har talats på olika håll om att börja experimentera med detta även i museisammanhang. Jag föreslår därför att Riksdagens revisorer överväger att förlänga projektet till att omfatta även streck-kodsmärkning i samband med föremålsregistrering. Medelhavsmuseet blir i så fall inte nödvändigtvis ett försöksmuseum, eftersom det befinner sig i ett mycket tidigt skede i den maskinella föremålshanteringen. Om grundidéen är av intresse, är jag gärna beredd att utveckla förslaget.

Yttrande

Havsbas

Medelhavsmuseets söksystem för föremålsplacering

Rapport över uppbyggnad av ADB-baserat
sökregister för museiföremålens fasta och tillfälliga
förvaringsplatser

Testprojekt initierat av riksdagens revisorer

Sedan museet positivt reagerat på en förfrågan om intresse att ingå i ett testprojekt för utprovning av ett ADB-system som skulle ge möjlighet till fortlöpande revision av museernas föremålssamlingar, diskuterades projektets uppläggning vid ett möte på museet 5 dec. Detta följdes av två möten 18 dec. och 15 jan. om hur det tekniska systemet i detalj skulle läggas upp. PC-utrustningen levererades 25 jan. och installerades 29 jan., varefter systemet levererades och installerades 1 feb. samt togs i bruk samma dag. Den tid som från museets sida (2 handläggare) lagts ned på sammanträden och planering för projektet fram till 1 feb. är sammanlagt ca 25 timmar.

23 februari hämtades disketterna med programvaran och dittills inlagda poster av den tekniske konsulten och återlämnades 26 feb. efter smärre korrigeringar i systemet. Efter detta datum beräknas museet på egen hand kunna utnyttja systemet utan extern assistans.

Under tiden 1 feb.—9 mars har inom museet en handläggare (1:e intendent Johan Flemberg) använt ca 140 tim. för arbete med projektet. 132 poster har därvid lagts in, varvid så olikartade föremål som möjligt har utvalts för att effektivt testa att systemet har generell användbarhet för olika typer av föremål. En stor del av tiden har använts för utarbetande av terminologi, klassifikationsprinciper, förkortningar och koder för fasta och tillfälliga uppställningsplatser.

Handläggaren har vidare använt en del av tiden dels till att göra sig förtrogen med PC och program, eftersom han tidigare hade obetydlig erfarenhet av arbete med PC (endast visst arbete med ordbehandlingsprogram), dels till att sätta sig in i föremålsinventarier och samlingar, eftersom han inte tidigare varit anställd vid museet.

Vid registreringen av föremål i databasen har inte bara de obligatoriska uppgifterna (inv.nr., sakord, förvaringsplats, signatur och datum) lagts in utan även andra uppgifter som skulle behövas vid identifie-

ringen av ett ev. saknat föremål, såsom vissa beskrivningsdetaljer, mått, neg.nr. etc. Vid en beräkning av tidsåtgång för rutinmässig uppbyggnad av rubricerat sökregister skall hänsyn tas till att sådana uppgifter ingår i den normala katalogiseringen och alltså inte tidsmässigt skall belasta det aktuella projektet.

Från museets sida uppfattas resultaten under testprojektet som mycket lovande. Systemet är lättinstruerat och användarvänligt. Det ger goda möjligheter att på begränsad tid lägga in de obligatoriska uppgifterna för större föremålsgrupper. Vad gäller fortlöpande revision av föremålsbeståndet kan denna utföras smidigt och effektivt när väl samlingarna i sin helhet lagts in i databasen genom att man på skärmen kan få fram en förteckning över vad som skall finnas på en bestämd uppställningsplats, i magasin eller i utställning. En sådan revision kommer dock att kräva utrustning i form av skrivare, som museet ännu ej har tillgång till. En annan viktig funktion i systemet är att samtliga noterade förflyttningar av föremål samt datum för dessa förblir i systemets minne. Ett föremål som ej omedelbart kan lokaliseras, kommer härigenom lättare att kunna spåras.

Vad gäller det fortsatta inläggandet av poster i databasen, kommer detta att bli beroende av i vilken mån det kan prioriteras framför andra uppgifter. Testprojektet har hittills kunnat drivas effektivt framåt endast tack vare tillfälligt anställd kraft. Museets normala, för ett sådant arbete kvalificerade personalresurser är hårt belastade av en mångskiftande verksamhet som till omfånget vida överstiger vad som kan förväntas av en institution med Medelhavsmuseets personalstyrka. Vad gäller ADB-katalogisering eftersträvar museet att, så snart som detta kan ske, låta en fullständig katalogisering äga rum, eftersom det vore orationellt att utföra en koncentrerad katalogisering enbart av systemets obligatoriska uppgifter. Eftersom detta givetvis är tidskrävande på ett helt annat sätt, är det svårt att överblicka med vilken hastighet detta kan komma att utföras.

Med de erfarenheter som vunnits sedan början av mars månad t.o.m dagens datum kan följande konstateras.

Om man enbart lägger in de från säkerhetssynpunkt obligatoriska uppgifterna, dvs. om man redan har en databaserad registrering, som skall kompletteras med säkerhetsuppgifter eller om man som första åtgärd i en dokumentation enbart tar upp säkerhetsuppgifterna, har försöket visat att det är möjligt att klara mellan 15—25 föremål per timme.

Det är emellertid med stor tillfredsställelse som vi konstaterar att Medelhavsmuseet tack vare engagemanget från riksdagens revisorer har fått tillgång till ett utmärkt instrument till att minska riskerna för svinn ur föremålssamlingarna.

Stockholm den 17 maj 1990

Pontus Hellström

1:e intendent

Medelhavsmuseets grekisk-romerska avdelning

Innehåll

Förs. 1989/90:16

Revisorernas förslag

1 Revisorernas överväganden	1
2 Hemställan	2
Bilaga	
Sammanfattning	5
1 Bakgrund	6
2 Nuvarande ordning	7
3 Genomförd granskning	7
3.1 Förstudien	8
3.1.1 Uppläggnings av arbetet	8
3.1.2 Resultat	9
3.2 Krav avseende registrering och dokumentation	10
3.3 Enkät och resultat av museernas svar	12
3.3.1 Sammanfattande slutsatser av museernas svar	21
3.4 Försök med databaserat registrerings- och dokumentationssystem	22
4 Åtgärder	24
Underbilaga 1	
Sändlista	25
Underbilaga 2	
Underlag till delrapport om försöksverksamhet med registrerings- och dokumentationssystem på Medelhavsmuseets grekisk-romerska avdelning.....	27
Underbilaga 3	
Yttrande från Medelhavsmuseet	28

